

D U Š A N
V E S I Ć

MAGI

KAO DA JE BILA NEKAD

■ Laguna ■

Copyright © 2017, Dušan Vesić
Copyright © ovog izdanja 2018, LAGUNA

Fotografija na naslovnoj strani: Vuk Veličković Vidor

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Od te slike jednog anđela koji hoda u svojoj osamnaestoj ili devetnaestoj godini, preko slike neobuzdanog talenta za kojim ne da se svako okreće na ulici, nego se svako okreće u snu koji sanja, od uspeha koji takva osoba postiže na svakom mestu do potpune destrukcije organizma, destrukcije života, kraja u nečemu što nijedan ljudski život ne zaslu-
žuje, jedan je dug put koji se odvio u kratkom vremenu.*

Svetozar Cvetković

Sadržaj

O biografiji Margite Stefanović.	9
Epilog: Kraj ili novi početak?	17
Glava I – Ekspozicija (uvod u radnju i objašnjenje nužnog početka): Nastanak srednje klase u Beogradu posle Drugog svetskog rata	51
Glava II – Zaplet (pojava dinamičnih motiva koji pokreću radnju): Svetla i tamna strana Meseca – detinjstvo i školovanje (1959–1984)	57
Glava III – Kulminacija (napetost raste do tog stepena da je preko potrebno razjašnjenje, ali još nije jasno u kom smeru): <i>Ekatarina Velika</i> – najbolji bend na svetu (1982–1989)	115
Glava IV – Preokret ili peripetija (trenutak kada se u radnji dogodi nešto suprotno od onoga što se očekuje): Poslednjih par godina za nas (1989–1994)	189
Glava V – Rasplet (razjašnjenje svih sukoba i suprotnosti): Kraj (1994–2002)	243

Zaključak: Margita Stefanović Magi (1959–2002) . . .	321
Svi tragovi Margite Stefanović	347
Prilozi	357
Prilog 1: Margita Stefanović: <i>Virtualna crkva</i>	359
Prilog 2: Željko Milović: <i>Margita Stefanović, književnost</i> <i>i Udruženje književnika „Ars Antibari“</i>	362
Prilog 3: Margita Stefanović: <i>... Osamljen se kreći kao nosorog...</i>	368
Prilog 4: Margita Stefanović: <i>Iz tišine u belinu i obrnuto</i>	379
Prilog 5: Pisma Margite Stefanović.	381
Prilog 6: Saradnja Margite Stefanović sa Aleksandrom Ilićem oko reizdanja opusa <i>Ekatarine Velike</i> (1996–2002)	387
Prilog 7: Jelena Marković: <i>EKV – Kultura droge, sloboda i identitet</i>	391
Registar ličnosti i bendova	411
O autoru	437

O biografiji Margite Stefanović

Ovaj uvod namenjen je onima kojima je uvek potreban razlog. Zašto, dakle, knjiga o Margiti Stefanović?

Način na koji je Magi živela i način na koji je umrla tema je kontroverznih tumačenja. Mada se činilo da se o njoj još za života sve znalo, a da se svakako sve saznalo posle njene smrti, kontroverze su s vremenom samo rasle. U zemlji u kojoj je sve neumereno ta tumačenja nekontrolisano se kreću od „najveće umetnice“ do „najgore narkomanke“. Zato je sasvim jasno da je njenoj umetnosti neophodna valorizacija, isto kao što je potrebna i njenom životu u celini. Zbog toga je svaki korak u tome neobično važan. To ne dugujemo samo njoj, to dugujemo sebi, svojim uspomenama, razlozima zbog kojih živimo, to dugujemo našoj kulturi u celini. Bez obzira što oni koji bi trebalo najviše da brinu o toj kulturi – to ne čine. Mi moramo.

Što se mene lično tiče, istina je, u stvari, da dugujem Margiti ovu knjigu. Odnosno, ako poštovani čitalac čita ove reči, da sam joj dugovao. I, da se razumemo, ovo nije bio nimalo lak posao. Ne znam da li je bio nagrada ili kazna.

Nadam se da je bar bio zamišljen kao nagrada. Kopati po tuđim ranama nije sreća za pisca. Ovo nije bilo drugo nego kopanje po ranama. Izdržali smo do kraja samo zato što smo znali da Magi tako želi.

Sva ta gotovo policijska istraga nije sreća za nekoga ko je sve drugo samo ne policajac. Istraga je trajala dugo, ponekad je bila nesnosna i bila je skupa. Da li je pak uspela? Na ovo nimalo lako pitanje može se odgovoriti dvema mogućim teorijama. Obe su, u stvari, izvlačenje. Jedna kaže da nikad nijedna istraga nije došla do kraja. Druga kaže da se stiglo onoliko daleko koliko je sama Magi želela. A valjda i zato da bi ostalo nešto za posle. Pretpostavljam da ovo neće biti poslednja knjiga o Magi. Nadam se da će buduće knjige biti samo još bolje. Ipak, i takva kakva je, ona počiva na nekim postulatima, a to su:

1. Ova knjiga ne zastupa tezu da čovek koji je napravio hiljadu mostova a jednom se ubo u venu nije graditelj mostova nego narkoman. Ko nije u stanju da se saglasi, neka ne čita.

2. Ovde se stvari nazivaju pravim imenima. Ko nije u stanju da ih sviri, neka ne čita.

3. Ova knjiga je potrebna i Margiti i nama. Ko smatra da njemu nije potrebna, neka je ne uzima u ruke. Ova knjiga nije za svakoga. Ovo je knjiga za *nas*, ovo je knjiga za *sve naše ljude*. Možda nam se neće uvek dopasti ono što ćemo saznati, ali želimo da saznamo, da *oni* više ne bi mogli da pišu knjige kakve hoće. Svi znamo da je istina ponekad teže, ali uvek bolje rešenje od svake laži. Imao sam nameru da ovom knjigom otvorim taj proces saznavanja.

4. Siguran sam da proces saznavanja počinje od činjenice da Magi u ovozemaljskom životu nije razgovarala o sebi i svojim problemima. Isto tako, siguran sam da bi Magi danas

---

govorila o sebi iskreno, bez ostatka. Ovo je njen prvi ozbiljan razgovor *o sebi*. Isto kao što bi njoj trebalo mnogo snage da bi iskreno govorila o svemu, tako i nama treba mnogo snage da to prihvatimo. Ali ova katarza nam je svima potrebna.

2.

Ova knjiga, dakle, nema pretenzija da bude Magina „definitivna“ biografija. Isto kao što sam svestan da sam neke stvari rasvetlio, tako sam svestan i da sam neke tek otvorio, a da o nekima još ne znam ništa. Zbog toga molim svakoga ko poželi da dopuni ili izmeni neki deo teksta da mi pošalje svoje sugestije. Sve moje kontakte lako će dobiti preko izdavača. Ova knjiga će se čitati, o njoj će se razgovarati, logično je da će imati još izdanja. Nikad nije kasno da se neke stvari poprave.

Ekatarina Velika nije ovde tretirana više ili temeljnije nego što je to neophodno, odnosno više nego što bi to bilo od neposrednog značaja za Margitinu biografiju. Razume se, *Ekatarina Velika* čini značajan deo njenog života, ali nisam insistirao na sitničavosti koja bi u slučaju biografije benda bila neophodna. Ipak, siguran sam da je ova knjiga otišla miljama dalje u odnosu na ono što smo do sada znali o *Ekatarini Velikoj*. Posle ove knjige, eventualnim budućim istraživačima biće samo lakše.

Želeo sam da fotografijama obuhvatim sve periode Maginog života – a da sve one budu dosad neobjavljene. To je, naravno, bilo nemoguće, ali gotovo da sam uspeo. Mislim da smo od svih ovih fotografija i faksimila dosad videli svega nekoliko, i to baš one koje nikako nismo mogli da izbegnemo, a da nam hronologija bude kompletna.

3.

Pošto je ovde reč o biografiji, koristio sam uobičajenu metodu iz istoriografije – a sasvim u skladu sa Zakonom o autorskim i srodnim pravima: uzimao sam objavljene citate u onoj meri u kojoj mi je bilo neophodno da ispričam Maginu priču – onakvom kakvom sam je ja doživeo. Kad sam citirao nešto što je već objavljeno, naveo sam izvor u fusnotama. Ono što nije posebno označeno rezultat je mojih istraživanja. Ako nije jasno navedeno od koga sam nešto čuo, znači da je taj hteo da ostane anonimn. U svim slučajevima kad sam imao različita svedočenja o istoj stvari i kad sam proveravao i upoređivao dostupne izvore primenjivao sam metod „mora sve da se uklopi“. Ono što se ne bi *uklopilo* nisam koristio. Bilo je teško uklapati jer su se sećanja pokazivala varljivijim nego što bi na prvi pogled izgledalo. Uostalom prošlo je mnogo godina.

Koristio sam podatke iz *Ex-YU rock enciklopedije* Petra Janjatovića, a podatke do kojih sam sâm dolazio proveravao sam isto tako tamo. Kod Maginih audio-izdanja molio sam za pomoć Zorana Marjanovića, najvećeg kolekcionara nosača zvuka na Balkanu.

4.

Da bi ova priča o Margiti Stefanović bila što pouzdanija, jasnija i stilski uređenija pomogli su, pre svih, Željko Milović i Đorđe Matić.

Đorđe Matić ublaži, pojača, skreše, pohvali, poizbacuje gomilu mojih gluposti, podseti na stvari koje sam zaboravio

---

i na kraju me navede da napravim knjigu kakvu on hoće da čita. To što bi on hteo da čita obično je visok nivo pisane komunikacije, tako da sam ja uvek zadovoljan. Niko ne može nikoga da učini tako ponosnim kao mene Đorđe Matić. Hvala, dragi prijatelju.

Željko Milović je uložio zbilja značajan napor da načini od mene pisca ove knjige. Da bi Matić imao šta da hvali, Milović je morao da pogura sa svih strana. Njegov uticaj toliko je velik da verujem da ga je sama Magi poslala. Reći „hvala“ za toliki trud – malo je.

Na kraju – Ivan Ivačković. Dobro je što sam zbog količine njegovih intervencija, primedbi i saveta patio od poremećaja sna: da je knjiga objavljena bez njegovog učešća, verovatno ne bih spavao do kraja života. Niko od nas ne bi trebalo da pušta svoje knjige u štampu dok ih Ivačković ne aminuje.

5.

Hvala izdavaču Dejanu Papiću što je imao hrabrosti i strpljenja. Hvala svim prijateljima mog pisanja koji su finansijski pomogli knjigu a želeli da ostanu anonimni. Hvala SOKOJ-u: ova knjiga je bolja nego što bi bila bez njihove dragocene podrške.

Zahvaljujem Miloradu Živojnovu što mi je ustupio svoj neobjavljeni intervju sa Miroslavom Petrović Lilikom, Maginom nastavnicom klavira. Ovaj neobično važan susret njih dvoje znatno je pomogao da počne konačno razrešenje Margitine drame. Posebnu zahvalnost dugujem Željku Miloviću, koji je bio uporan u poteri za slobodnim vremenom uvek zauzetog Živojnova.

Prim. dr Milan Stevanović, Srđan Vejvoda, Vladimir Stojić, Tomo In der Mühlen, Ljubomir Đukić, Marko Stojimenov, Ivan Fece Firči, Ivan Ranković, Dragiša Uskoko-
vić Ćima, Marko Milivojević, Milan Miša Berar, Vladimir Jakšić Musa, Boško Stanojević, Voja Nešić, Bojan Kovačević, Novak Lukić, Vojislav Bešić Beške, Bojan Matić, Jelena Rančić Blagić, Bojan Vasić (Vasa Zeleni), Dragan Grinvald, Ivica Stojanović, Dragana Žunac Drobac, Ljiljana Keravica, Sanja Jovović, Aleksandar Ilić – svi oni čine krug onih koji su mi dali svu otvorenost, strpljenje, informacije i korisne savete. Oni su najviše pomogli da sklopim ovu priču, koja je jedan veliki *puzzle* pomešanih emocija. Ovaj spisak bio bi još bogatiji da dvoje od (najvažnijih) učesnika u ovom poduhvatu nije zamolilo da im ne spominjem imena. Jednog mogu da razumem, drugog ne mogu.

Odmah za njima, Milan Ćirić, Dragomir Mihailović Gagi, Ted Jani, Srđan Gojković Gile, Zoran Radomirović Švaba, Madam Piano, Ljuba Ninković, Nenad Marjanović (Dr Fric), Gordana Bakota, Jovan Milosavljević, Đorđe Petrović, Zoran Marić, Husein Hasanefendić Hus, Deni Kozić, Anđelka Marjanović Đorđević, Antonio Pešut, Brankica Grgić Grga, Dušan Godevac, Branko Isaković, Bojan Ilić, Željko Marković, Vlada Aleksić, Živorad Žika Milenković, Miroslav Milatović Vicko, David Vartabedijan, Petar Janjantović, Goran Marić (Malcolm Muharem), Marina Perazić, Ljubiša Ristić, Zoran Ševaljević, Goran Polak, Aleksandra Rukavina i Irena Pečar – dok je još bila živa – podržali su moju naročitu sklonost ka prepoznavanju detalja. Moj posebni smajli ide Bojanu Matiću. On zna zašto.

„Tehnološka pomoć“ značila je nabavku literature, digitalnu formatizaciju, posredovanja i veze. Tu su – takođe

---

nesebično – pomogli: Sandra Rančić, Irena Mišović Đurić, Snežana Golubović, Aleksandar Žikić, Vojislav Voja Pantić, Jadranka Janković Nešić, Boban Mitić, Radivoje Stevanović, Vlada Jovanović, Alka Vuica, Đule Van Gogh, Marija Peternel, Milomir Marić, Vladimir Graić, Zoran Marjanović, Sergej Trifunović, Tamara Gredić, Dragica Vukajlović, Biserka Biba Krivokapić, Rüdiger Rossig, Mileta Kečina, Branka Parlić i neizostavni Branislav Nikolić.

Hvala Vuku (Veličkoviću) Vidoru što je poklonio fotografiju koju sam najviše želeo za naslovnu stranu. Hvala Petru Lazareviću što je podelio s nama svoju kolekciju fotografija iz srednje škole, hvala Novaku Lukiću što je posredovao. Hvala Srđanu Vejvodi, Goranki Matić, Zoranu Veselinoviću, Dušanu Mitiću Caru i Davidu Vartabedijanu na predivnim Maginim fotografijama. Hvala i onim zasad bezimenim fotografima, nadam se da će se javiti. Hvala Joci Milosavljeviću što je sačuvao vrednu kolekciju fotografija, od kojih su neke korišćene u ovoj knjizi s njegovim ljubaznim dopuštenjem. Hvala Jeleni Marković što je snimila one fotografije koje su nedostajale. Hvala Draganu Grinvaldu što je sačuvao Magine poslednje crteže.

Hvala svim ljudima dobre volje čiju sam nesebičnu podršku imao kad je bilo najpotrebnije, naročito onda kad sam se u jednom trenutku razboleo. Posebno hvala Tamari Gredić. Hvala Marku Jelaviću, Frani Tomašiću, Neletu Karajliću, Bojanu Stanimiroviću, Vladimiru Graiću, Ljubi Ninkoviću, Zoranu Lesendriću Kikiju, Milivoju Mrdakoviću.

Njih petoro su uvek tu, ali njihova imena idu na kraju da bismo ih najduže pamtili. Onim redom kako su ulazili u moj život: Vesna Radosavljević, Nataša Andonovski, Mile Milosavljević, Vedrana Stojan i Jelena Marković.

6.

Prava za neke od fotografija objavljenih u knjizi rešena su samo za objavljivanje u knjizi, ali ne i za korišćenje u promotivne svrhe. Zato molim sve medije zainteresovane za objavljivanje da najpre kontaktiraju sa izdavačem, sa mnom ili sa potpisanim autorom željene fotografije.

Svim sajtovima koji se spominju u napomenama pristupljeno je poslednji put 11. aprila 2017. godine. Bili su svi na broju i u onakvom stanju u kakvom sam ih zaticao dok sam pisao knjigu.

U Beogradu,
o petnaestogodišnjici Magine smrti,
septembra 2017. godine

Dušan Vesić

Epilog

Kraj ili novi početak?

Smrt je drugo rođenje i proteže se preko groba. Bolje je s vremenom ići napred nego protiv vremena nazad.

Bilo bi, dakle, sa duševno-lekarskog stanovišta poželjno ako bismo pomislili da je smrt samo prelazak, deo jednog dugog i trajnog životnog procesa. Još je razumljivije da je volja za životom jednaka volji za smrću.

A, ipak, kraj života, to jest smrt, biće samo tada razuman cilj ako je život ili toliko bedan da je najposle radostan ako uopšte prestane, ili ako postoji uverenje da sunce sa istim posledicama sa kojima se diže u podne isto tako teži zalasku „da bi obasjalo daleke narode“.

Karl Jung

Kad sam je prvi put video – to me je moj prijatelj, fotograf Kamenko Pajić odvuкао u neki objekat na Topčiderskom brdu u kojem sam bio tad i nikad više – došao sam u redakciju novina u kojima sam radio i ushićeno rekao svom tadašnjem uredniku da sam upoznao strašnu ribu. „Koju?“ – pitao je. Divan čovek, uvek je bio u toku događanja u gradu. Ja rekoh sve što sam znao. „Čuvaj se“ – podigao je prst i očinski ga uperio u mene – „tu ima puno droge.“ Znao je da sam čvrsto obećao sebi da ću ostati daleko od heroina u Beogradu tih godina, ali je znao i to da umem lako da se zaljubim. Radili smo zajedno i mnogo smo razgovarali. Pokolebao me je u mojoj euforiji. Mislio sam kako ću ipak da proverim te priče, mada u tom času nisam znao kako. U međuvremenu, zaljubio sam se *izdaleka*, kukavički i pošteno.

Posle smo se sreli u gradu. Čao. „Čao.“ Imala je ogromne oči, a u njima se video strah. Taj strah ostavio je na mene jači utisak od svih priča mog urednika. Izgledala je kao biće izašlo iz kuće u potrazi za nekim ko bi suzbio taj strah. Irena Mišović Đurić nazvaće takvog nekog *alfa mužjakom*. Uz sve

poštovanje prema samom sebi, koje nikad nije izostajalo, razumeo sam da *taj* kalibar nisam bio. Ali znao sam i to da niko nije taj kalibar. Isuviše je bila *drugaćija*.

2.

Beograd je oduvek veliko selo i glasovi o njenom izboru stizali su sve češće. M. J., sada pokojni legendarni narkoman s Voždovca, korio me je što sam toliko glup da verujem da je pesma *Oči boje meda* ljubavna. Nego o čemu je? „O *horsu*, budalo. Oko boje meda je kašika u kojoj se kuva *hors*.“

Nisam to znao. Nisam znao ni da se *hors* kuva. Nisam ništa znao o tome. Nisam se nikad ubo. *Vena* je jedan sasvim mazohistički akt. Nema sado-mazo odnosa kao što je odnos igle i vene, i kao što je odnos dilera i narkomana. Heroin u veni, to je mazohizam u obliku koji zastrašuje.

Šta reći o nekom takvom, šta uopšte misliti o svemu? S vremenom smo počeli da pričamo više, ali taj strah u njenim očima bivao je samo još veći, a ja sam se pred njim osećao samo nemoćnijim. Mada nisam znao dovoljno o drogama, nisam verovao u priče u kojima bi Margitin strah bio posledica zavisnosti. Meni se činilo upravo obrnuto, da je posegla za heroinom da bi pokušala da suzbije taj strah. Od svega razumeo sam samo to da je mnogo teško biti u toj koži. Kako da osuđujem *takvo* biće? Ko sam ja, uopšte, da *osuđujem*?

3.

Godine brzo prođu. Sretali smo se ovde-onda, ali nismo se družili. Sretali smo se po studijima, po koncertima, po

---

klubovima, po novinskim redakcijama tog vremena, ponekad i u zgradi Televizije. Kad se snimao *Hit meseca*, bila je zaljubljena u Zlaju Fazlagića, on je bio jedan od voditelja. To je za mene bilo iznenađenje, on mi uopšte nije izgledao kao neko ko bi pripadao tim sumornim licima koja su uvek bila oko nje.

Zašto se nismo družili? Ne znam, možda zato što mi se nije sviđalo njeno društvo. Ponekad, bila su to strašna lica. Kad bi ta lica nekoga hipnotisala, on bi brzo potonuo. Spisak potonulih je samo rastao, a lica su htela da izgleda da je čast pripadati spisku ljudi kojima je život, takav kakav im je dat, posve besmislen. To je bilo jedno opskurno takmičenje čiji će život ispasti samo još besmisleniji – ako je to uopšte bilo moguće. Za takve čudne skupove ljudi Sonja Savić je imala jednu reč: *izgubljeni*.

Onda se jedan od mojih do tada najboljih drugova našao u tom okruženju i počeo da me izbegava. Ja sam se malo raspitao, pa sam shvatio da moram da prestanem da se raspitujem. Čuo sam svakakve *gradske* priče o *crnoj magiji* i heroinu. U nekima od tih priča spomenulo bi se i Magino ime. Neke od tih priča išle su mi uz nju, neke nisu. Magi se dobro snalazila u svemu. Ili se meni bar tako činilo.

U stvari, kad danas podvučem crtu, mi smo samo imali različita viđenja *slobode*. Nije tu bilo ničeg *ličnog*.

4.

U proleće 1989, dok je lunjala uokolo da promoviše *Samo par godina za nas*, odjednom, ničim izazvana, pogledala me je svojim ogromnim očima i pitala: „Zašto nas ti ne voliš?“ Zbunio sam se, otkud joj to. „Nisi nikad ništa napisao o nama.“

Zatekla me je. Istina je, nisam nikad ništa napisao o *Ekatarini Velikoj*, ovo je prvi put da nešto pišem o njima. Naravno da se to od mene tada očekivalo. Bio sam poznat po intervjuima, a sa *Ekatarinom Velikom* nisam napravio nijedan. Nisam razumeo kako s ljudima koji su spoznali *i gore i dole* da razgovaram o tome „da li su zadovoljni onim što su dobili od PGP-a“, ili „kako gledaju na svoju narastajuću popularnost“. Kako da ne pričam s *Ekatarinom Velikom* o svim eksperimentima kroz koje su prošli – i kako da pričam?

Nema umetničke biografije bez temeljne lične biografije, sve drugo je *laž i mimikrija*. Mogao sam da razumem *laž* i licemerje zato što smo živeli u lažnom i licemernom režimu koji je bio mrtav, samo mu to još niko nije bio javio – ali mogao se začas povampiriti. A možda je režim samo poturio leđa, možda je bio zavetrina, možda je poslužio utoliko da ne *pukne bruka* u komšiluku Milana Mladenovića, kao što je jednog dana pukla u Margitinom okruženju. Možda se ništa drugo ne bi desilo. Možda sam mogao da razumem, možda sam mogao da podržim, ali možda nisam mogao da učestvujem. Kakav bi to bio intervju ako nismo mogli da pričamo o pesmi koju sam voleo?

5.

U stvari, *Ekatarina Velika* bila je jedan od bendova koje sam najviše voleo. Od svih bendova najviše puta sam gledao *Ekatarinu Veliku*. Bio sam na prvom koncertu s Magi u Beogradu i poslednjem koncertu s Milanom u Budvi. Meni su važne pesme *Siguran*, *Kao da je bilo nekad*, *Ljubav*. Kada bih sutra morao opet da nabrojim tri pesme *Ekatarine Velike*, to bi bile neke druge tri. U jednom periodu, kad

---

sam se bio povukao iz novinarstva, odlazio sam samo na njihove koncerte.

A Magi sam voleo beskrajno. Valjda zbog tog straha u očima. To je ona vrsta ljubavi u kojoj ništa nije važno i ništa ne postoji osim same ljubavi. To je *ničim izazvana ljubav*. Ko nije voleo Magi, taj je džaba živeo. Rekao sam joj tada, u šali, da ću jednog dana napraviti film o njoj. A možda i nije bilo u šali. Moje filmske ambicije, doduše, bile su presahle kad sam jednog vrelog dana pao na prijemnom na režiji. Nisam mogao da se setim koje je godine neko režirao neki glupi film, i nisam razumeo da sad zbog te rupe u pamćenju ne mogu da režiram. Ipak, rekao sam to. *Napraviću jednog dana film o tebi*.

6.

Naravno da me nije uzela za ozbiljno. (Ko bi me, uostalom, uzeo za ozbiljno.) Pokušala je pak nešto što se u tom času činilo izvesnijim: nagovarala me je da napišem knjigu o *Ekatarini Velikoj*. Postoji jedna fotografija Kamenka Pajića na kojoj mi Magi – u prisustvu Jadranke Janković – objašnjava potrebu da se o bendu objavi istina, u formi knjige ili novinskog feljtona. Htela je knjigu *bez laži*. Rekla je: „Laž je nešto što ne pristaje *Ekatarini Velikoj*“. Na moju primedbu da je još rano, rekla je da misli da nije rano, ali ako, možda ipak, jeste, „neka stoji“.

Odlazio sam zbog toga nekoliko puta u Smiljanićevu. Magi bi otvorila vrata, a onda bismo prošli pored njenog oca Slavoljuba Stefanovića Ravasija, koji je uvek bio u kućnom mantilu i uvek sa papirima u rukama. Pogledao bi me preko naočara i nevoljno klimnuo glavom. Znao sam šta je mislio,

uvek sam bio upadljivo mršav. Magi bi ulovila njegov pogled i moj osmeh i nervozno odmahнула rukom: „Pusti ga“.

Onda sam se ozbiljno razboleo. Lečenje je potrajalo, a posle se više nismo vratili na knjigu. Mislim da neke od tih stvari koje je ona pričala nisam želeo da čujem. Dobro, nisam nikad bio neko ko je bežao od *tračeva*, voleo sam ih, neke sam čak i izmišljao, najčešće zato da dokažem da je sujeta najveći čovekov neprijatelj. Ipak, neke granice nikada nisam prešao. Nisam mogao da zamislim ogroman naslov: *Bojan Pečar je narkoman* – 1990. godine. Možda je neko mogao da ga zamisli, ja nisam.

Mislim da je, ipak, glavni razlog *našeg* neuspeha u tome što sam ja bio sasvim noćni a ona sasvim jutarnji tip. To su dve posve različite energije. Posle smo otišli svako svojim putem. A i ko bi pomislio da će jedan od tih puteva biti tako kratak.

U stvari, svako je od nas pomislio, ali nije hteo da misli. O tome niko nije hteo da misli.

7.

Napraviću jednog dana film o tebi. To je prvo što sam pomislio kad sam čuo da je umrla. Tri dana do sahrane prošla su mi kao u bunilu. Samo sam razmišljao o tome da je *jednog dana* u stvari značilo *kad umreš*. Ili je tako ispalo. *Jednog dana* je došlo *prebrzo*. Nisam bio spreman na to.

8.

Ne znam tačno šta me je najviše potreslo na Maginoj sahrani. Što su neki ljudi došli a neki nisu? Što može da se živi

u isto vreme i tako visoko i tako nisko? Što smo svi osećali njen nemi prekor? Što ću možda i sam umreti jednako ubog i siromašan kao što je umrla ona? Što je nebo *zaista* plakalo tog dana? Što je to, uprkos *svemu*, na kraju ispala dostojanstvena sahrana?

Da li se čovekov život može izmeriti njegovom sahranom? Ako može, onda je tu bio svako ko je tu *trebalo* da bude, i svako je dao onoliko koliko je *mogao* da nečega ne nedostane. Pamtim taj dan kao dan u kojem je ljubav stala visoko iznad smrti.

9.

Magina tarot karta bila je *Smrt*. Karta *Smrt* simbolizuje završetak jedne životne faze. Ona naglašava da je taj završetak u isto vreme znak novog početka. Među nekima od nas nije bilo nedoumice oko toga da je Magi u isto vreme izašla na vrata i ušla na vrata. Zbog toga bi trebalo da nam je samo lakše, ali nama, ovozemaljskim bićima, jedna je osobina zajednička: sebični smo. Bojali smo se da je toliko ljuta da se, kad prođe kroz *ona* vrata, neće javiti nikom od nas.

Ipak, jedan od njenih poslednjih prijatelja, kontroverzni beogradski lekar Todor Jovanović¹ tvrdi da je već uveče posle sahrane stupio u vezu s Margitom! Ili je njemu bilo najviše stalo? Rekla mu je da nema razloga da se žali, da joj je dobro, da joj je, čak, veoma dobro. „Nisam bila sigurna kako će mi biti, najviše sam verovala u beskrajni san ili ni u šta, i to mi je bilo prihvatljivo. Nisam verovala da će mi biti ovako dobro.“

Usledila je kratka rasprava o tome da li je trebalo da Todor dâ čitulju u novinama ili ne, koja je meni bila naročito

¹ Registar ličnosti nalazi se na kraju knjige.

zanimljiva jer sam i sâm pomišljao da dam čitulju. Odustao sam u poslednjem trenutku, činilo mi se da ona to ne bi volela. Onda je odgovorila na nepostavljeno pitanje koje nas je sve najviše interesovalo: kakvi su joj *planovi*. „Sad da se prvo odmorim. Treba mi puno lečenja duše i razmišljanja o sebi. Lako je ući u začarani krug ako nemaš gde i na šta da se osloniš. Zavisi kakav si... Neki idu prečicom do kraja. E, baš ja sam to uradila. Krenula sam prečicom, to je to.“²

Dakle, *to je to*. Šta reći? Nije nam čudno da se baš *njemu* javila, Todor je *persona grata*, dao je sve od sebe (a ne kao *neki*). I nije ni važno da li mu verujemo da se baš *njemu* javila. Ovde je pitanje da li verujemo *njoj*.

Ali, da, mogu da je prepoznam, mogu da čitam ovo i slušam je kako govori. Uostalom, veče posle sahrane je dobro vreme za *pročišćenja*. I svi smo, ko je hteo, ušli s njom u njen novi početak. To će biti nov poredak stvari u odnosu na onaj kakav pamtimo. Da li dobro pamtimo? Šta smo zaboravili? Imamo li tu hrabrost da ponovo prođemo s njom njen prvi život, od početka do kraja, i da se pitamo gde smo mi u njemu i gde je on u nama? Imamo li tu ljubav da živimo s njom njen drugi život? Kako će to uopšte izgledati? Mi čekamo nju da se javi, ona čeka nas da dođemo?

10.

Tako je Todor, i ne sanjajući, otvorio novo poglavlje: *Margita u literaturi*.

Nastavak je usledio brzo. Magini fanovi skupili su njene intervjuje i objavili knjižicu. Meni je ta knjižica donela olakšanje. Značilo mi je da vidim da nisam jedini koji je *šokiran*.

² Lidija Nikolić: *Osećanja. O. Sećanja.*, Čekić, Beograd, 2014, str. 417.

Magi, u ime planete, čovečanstva, ove države, ovog grada, u ime nas znanih i neznanih prijatelja, onih koji su se napajali istinom sa izvora EKV-a, onih koji su ti pomogli, onih koji su želeli a nisu mogli, ali i onih koji su to bili u stanju ali nisu marili, OPROSTI nam zbog ljudske bezdušnosti, OPROSTI nam što nismo bili svesni tvoje ranjivosti, nežnosti, veličanstvenosti, zato što nismo bili tu kada smo ti bili najpotrebniji, OPROSTI što nismo prepoznali tvoju patnju i uzvratili ti bar delićem za sve ono što si nam nesebično pružala i darivala.³

Ovo su napisali fanovi, ali mnogi od nas bi potpisali. Otkud nam ta potreba za posipanjem pepelom? Šta ako nam griža savesti odmogne da saznamo istinu? Šta ako je istina sasvim nepotrebna? Da li je vera nešto što je potrebnije?

11.

Onda je nastupio period *zatišja*. Činilo se da smo zaboravili na Margitu, a činilo se i da je ona zaboravila na nas. Ili je bila na pročišćenju duše, pa se odužilo. Bio sam otvorio folder u kompjuteru koji se zvao *Magi*. Nazvao sam ga *sveščicom*. Planirao sam da beležim tamo sva *dešavanja*, ali nije ih bilo mnogo. Todor. Fanovi. Saša Izrailovski je svoj baletski performans *Prašćaju* posvetio Margiti. Marko Stoimenov, njen poslednji dečko, napravio je izložbu njenih fotografija u SKC-u. Zorica Bajin Đukanović je napravila izložbu fotografija *EKV-a* u Galeriji grafičkog kolektiva. Nisam bio ni kod Izrailovskog, ni kod Stoimenova, ni kod Zorice. To je još bilo vreme kada sam okretao glavu kad bi neko spomenuo Magi.

---

³ Fanovi EKV i Magi: *Margita Magi Stefanović – zvezda koja večno traje*, privatno izdanje, Beograd 2002, str. 120.

U stvari, bili smo još relativno mladi i nismo sasvim znali šta znači *smrt*. Naprosto nismo razumeli da mora da prođe neko *vreme* da se emocije slegnu i prirodno poređaju. Bude to po tri, četiri, pet godina, nekad i više. *Vreme* ne leči ništa, ali čini da se neke stvari lakše podnose. *Vreme* nam vraća mogućnost da budemo razboriti, koja nam je u nekom času bila sasvim oduzeta. Neophodan protok tog *vremena* brutalno je, jednog dana, prekinuo Monah Arsenije.

12.

Aleksandar Jovanović, estradnog imena Monah Arsenije, objavio je 2006. godine pamflet *Bog i rokenrol*.⁴ Ko je čitao čitao je, ko nije – neće zbog toga umreti u neznanju. Puno Margite na malo prostora. Najpre jedan neobičan *san* u kojem Arsenije, lažni bivši rocker, sada navodno obožen i izlečen od heroinske zavisnosti, gleda Maginu sahranu: otac i majka privode je živu na grobno mesto. Bilo je tu nečeg zanimljivog: uvek sam mislio da je roditelje trebalo izvoditi na optuženičke klupe zajedno s dilerima. Ali onda se Arsenije najednom pokvario i izvredao svoju junakinju koliko god je umeo. Stavio je i scenu gde Margita čini „nedostojno delo“ u duplim ulaznim vratima stana gde se događala jedna *slava* tog vremena, sa jednim *poznatim glumcem*. Još joj je i kaznu spremio: „Čudno je kako se tada nije otvorila zemlja da ih oboje proguta, i sam Svetac sa ognjenim mačem, čiji se spomen toga dana slavio.“ Neke stvari je izmislio, neke dosolio, nešto malo i pogodio, kao svaka *ćorava koka*. Ali skrenuo je pažnju na sebe. Kako bi drugačije skrenuo pažnju na sebe?

---

⁴ Monah Arsenije: *Bog i rokenrol*, Manastir Crna Reka, Ibarski Kolašin 2006.

Kome služe laži i uvrede na račun mrtve žene, koja ne može da se brani? Zašto postoji recept gde se uzme komadić istine i smučka s lažima tako da laž začas postane *istina*? Čemu uopšte služi istina? Valjda tome da kroz primere drugih saznamo više o samima sebi. Da bi nas te spoznaje činile boljima. Da neke tuđe greške ne učinimo svojim. Ali zašto nam je *istina* potrebna od istine, to ne znam. Ja na to gledam ovako: u redu, možda je istina nepotrebna. Opet, ako je istina nepotrebna, jednako je nepotrebna i *istina*. Onda kad je *istina* potrebna, a istina nije, onda istina bude još potrebna. Krst i beli luk preda se, pa da objasnimo Monahu Arseniju?

13.

„Rokenrol ili bilo koji od elektromuzičkih pravaca jeste neraskidivo povezan s narkomanijom, odnosno rok muzika i jeste oličenje same narkomanije i njen izraz. Nema roka koji nije bez nekog spoljno veštačkog stimulansa, a ako ga čak i ima tu je onda u pitanju ili seksualna mutacija i perverzija ili nekakav drugi deformitet i nastranost, koji kad-tad izbiju na videlo.“⁵ Tako napisala Monah Arsenije i osta živ jer sveci ne kažnjavaju. Oni su tu da daju primer, ali nema sveca koji bi bio primer Monahu Arseniju.

Kakvi se to ljudi bave ovakvim sranjima? Ko su ti ljudi? Koji je smisao tih atentata na svakoga ko želi da pronađe Boga već u ovozemaljskom životu? Ko su ti ljudi koji nam mimo svakog ljudskog zakona namesto novih sloboda nameću nova ograničenja? Ko su ti ljudi koji pokušavaju da manipulišu mrtvom Margitom? Šta oni, u stvari, hoće?

---

⁵ Isto, str. 88–89.

Bili smo neprijatno iznenađeni što su ovakvi ispadi uopšte mogući. Da li će se ponavljati? Naravno da hoće. Pobogu, pa to je bilo tako jasno.

Na kraju, meni najzanimljivije, izdavač ove *knjige* je manastir Crna Reka. Jeste, zvuči poznato. To je ono mesto gde ljudski život ne vredi mnogo. To je isto ono mesto gde je jedan sveštenik godinama mučio ljude, pa mu nije bilo dosta što je zbog *prevelike revnosti* premešten u drugi manastir nego je tamo u ime Boga ubio drugog čoveka. Manastir je, obično, mesto gde ljudi dođu da pronađu Boga u sebi, a tamo su jednog takvog tukli sve dok nisu sasvim izbili Boga iz njega.

14.

*Navršilo se pet godina od njene smrti, zaboravljena i potisnuta od onih kojima je dala toliko, kroz muziku i stihove.*⁶

Tako je, od reči do reči, napisao Dragan Dujaković na *Blogu B92*, 2007. godine.

Strašno. Zar je već prošlo pet godina?

Zaboravljena?

Pa da, pomalo. Imali smo, doduše, ozbiljnih razloga za to. Bila su velika nadanja u nama posle prevrata od 5. oktobra 2000. godine. Srpska vlast iz devedesetih, na čelu sa Slobodanom Miloševićem, obezvredila nam je rad, oduzela novac, eksperimentisala s našim dostojanstvom, slala nas na ratišta, prizivala nam bombe, uspostavila kulturu kriminala i turbofolka i odvela našu žensku decu u dimenziju *sponzorstva*. Ipak, nije uspeła da nam oduzme *nas*. Kada je famoznog 5.

---

⁶ Dragan Dujaković: „Ti si sav moj bol“, *Blog B92*, Beograd, 23. 10. 2007. (<http://blog.b92.net/text/1171/Ti-si-sav-moj-bol/>)

---

oktobra ta vlast pala, verovali smo da ćemo se polako vratiti. Verovali smo. Tako verujuće, iscrpljene i lakoumne oni koji su došli za ovima išutirali su nas nogama u guzice i dali se u pljačku. A mi, obnevideli od užasa koji su nas sustizali jedan za drugim, zaboravili smo na *Ekatarinu Veliku* i na Margitu. Ni na jednom beogradskom radiju nije se mogla čuti nijedna njihova pesma da nas podseti. Stigla je nova kultura *Velikog brata*.

Izgubili smo deset godina pod onima, pa posle još sto godina pod ovima koji su došli iza njih. Izvini, Mago, i ti si se za to borila.

15.

Trećeg januara 2008. godine počeo sam da sklapam dokumentarni film o Margiti Stefanović. Slomila me je odmah: razmislila je i odlučila da to ne može da bude film o njoj nego o bendu. Možda nije bilo baš sasvim tako, ali tako sam ja doživeo. Kuda god bih krenuo, nailazio sam na strelicu koja je upućivala na drugu stranu. Učinilo mi se da nemam izbora. Brzo sam shvatio da film ne samo da neće biti moje životno delo, nego neće uopšte biti moje delo. I da sam *samo* izabran da prepoznam nešto što je zamišljeno negde drugde.

Bio sam počašćen tom ulogom više nego da je sve bilo na meni. Ali to je bilo novo za mene, da *prepoznajem*. Da sledim dugačak niz često skrivenih znakova i da zauzvrat dobijem svaku moguću pomoć. Taj zbir neverovatnih *slučajnosti* koji se dogodio tom filmu nije drugačije moguć ako nije scenario. I to je tako išlo. Od početka do kraja.

Ali Beograd nije verovao ni u *EKV*, ni u mene. Gde god sam se obratio za bilo kakav novac, ili ne bih dobio odgovor,

ili bi me taj *neko* „skinuo“ rečima: „A ko su uopšte oni da se o njima pravi film.“ Bilo je i grubljih kvalifikacija, ali nije im ovde mesto. U početku sam mislio da tadašnji ministri kulture naprosto nisu hteli da ulože više inteligencije u smišljanje izgovora, posle sam shvatio da nisu ni imali šta da ulože. Ministri kulture u ovoj zemlji obično jesu ljudi *iz* kulture, ali nisu ljudi *od* kulture. Ne znam tačno od kada, to bi trebalo posebno istražiti, ali kultura u Srbiji nije drugo nego privatni biznis. *Ekatarina Velika* nije biznis. Tačka. To je Beograd. Tačka.

16.

Ona moja *sveščica* dugo je stajala gotovo prazna. Onda je Ivan Fece Firči u proleće 2008. objavio album *EKV Revisited*, gde je novim remiksom pokušao da dâ novo čitanje njihove muzike. Kako bi *EKV* zvučao da je američki, a ne evropski bend. Meni se nije svidelo, možda zato što ne volim američki zvuk, ali nisam dočekao Firčija na nož zbog toga. Dobro je da se takve stvari rade. U stvari, dobra je samo ona muzika koja može da se čita svuda gde se nešto svira. Onda je *Klapa Iskon* otpevala *Zemlju* „očima diteta“. (Sad Miša Berar preti da će da dovede tamburaški orkestar.)

Završiće *EKV* u kafani, pre ili kasnije. Na ovaj ili onaj način. Neko će već prepoznati *mi menjamo dan za noć, mi menjamo noć za dan* kao odličan kafanski motiv. Pogotovo što *Kao da je bilo nekad* zvuči tako jugonostalgično. Da li ćemo onda reći da su doneli harmoniku i tamburicu iz sela u grad, ili ćemo reći da su odneli električne gitare iz grada u selo?

Ili trube? Orkestar Dejana Petrovića, pobednik Guče, ima *Krug* u repertoaru.

17.

U maloj sali SKC-a, 18. septembra 2008. godine, predstavljena je knjiga *Vrati unatrag* Aleksandra Ilića.⁷ Ilić je sabrao razgovore koje je vodio s Margitom u periodu od 1996. do 2002. godine. To će postati jedna od najkontroverznijih knjiga ikada objavljenih u Beogradu. *Vrati unatrag* je, dakle, knjiga koju bi kvalifikovana većina Margitinih obožavalaca najradije spalila na lomači. Bez obzira što bi se na nekom drugom mestu ta ista većina borila protiv svakog spaljivanja knjiga.

Na samoj promociji Lidija Nikolić je dokazivala da je knjiga laž, Firči je pretio tužbom, Milić Vukašinović je zborio nešto što nisam razumeo. Ja sam stajao sasvim u dnu sale, uhvaćen između dve neodoljive potrebe: da priđem i kažem Iliću svašta, ili da ga zaštitim od svih koji mu govore to isto što bih mu ja rekao. Nije bilo razloga da učinim ni jedno ni drugo, zato sam otišao. Ne znam šta je bilo na kraju.

18.

Ko je uopšte Aleksandar Ilić, taj čovek estradnog imena i prezimena? Ono što pouzdano znamo svi koji išta znamo jeste da je bio jedan od Margitinih najbližih prijatelja tokom poslednjih šest godina njenog života. Moglo bi se reći da ju je on u tom periodu praktično izdržavao. Tada sam je samo s Ilićem i viđao. Kao da je s njim išla svuda. Ako ništa, s njim je bar nije mogao presresti izbezumljeni diler kom je dugovala novac ili poludeli navijač koji je do juče bio na heroinu a danas je krenuo u krstaški pohod protiv svakoga

⁷ Aleksandar Ilić: *Vrati unatrag*, Dragon Music Production, Beograd 2008.

za koga je čuo da je narkoman. Za nju su svi u gradu znali da je narkomanka. Gotovo da je ponekad izgledalo da se time ponosi.

Jednom smo se, dakle, sreli – Margita, Ilić i ja – i ona ga je predstavila i uvela u moj život. Kad sam je poslednji put video, to je bilo na nekoj promociji 2001. godine, opet je bila s njim. Pitao sam je kako je, a ona mi je odgovorila tako što je počela jednom, nastavila drugom a završila trećom rečenicom. Posle smo bespomoćno stajali neko vreme, oboje tužni što se ne razumemo. A onda je progovorila sa Sašom Ilićem i ja sam bio zbilja iznenađen kad sam shvatio da se njih dvoje savršeno razumeju. A bio sam i ljubomoran, malo.

19.

Književni kritičari bi rekli da je *Vrati unatrag* loša knjiga, napisana nejakim stilom, iz kojeg se jasno vidi da Ilić nije pisac – ili da bar tada nije bio. U knjizi, zato, ima svega: besmislenih opisa, suvišnih stvari, nepotrebnih digresija, loše interpretacije, pogrešnog pakovanja. Možda je pakovanje, u stvari, najveći problem Ilićeve knjige. Ipak, hteli mi to ili ne – to je Margita smeštena u vreme i prostor sjebanog Beograda kasnih devedesetih i ranih dvehiljaditih godina. Iz ugla istoričara pak knjiga može da bude veoma dragocena zbog niza detalja iz njenog života, koje bez ove knjige ne bismo nikada saznali. Najzad, bez *Vrati unatrag* ne bi bilo moguće sastaviti pristojan timeline njenih poslednjih godina.

Neki drugi njeni prijatelji i prijatelji pokušaću to da ospore. Smatrajući Ilića *nedostojnim*, neki među njima u

---

potpunosti negiraju sadržaj knjige, dok drugi traže da se zaboravi da joj se on nalazio i kad su oni sami okretali glavu od nje. Margita pak ima svoju računicu: „Ako je Saša *nedostojan*, zašto ste dopustili da zauzme mesto vas *dostojnih*?“ – i poruku: „Saša će vas uvek podsećati na to.“

20.

Posle sam stalno slušao ocene da je Ilić svojom knjigom „oblatio Margitu“. Ja ne verujem ni da je on to hteo, niti da je to uradio. Ne verujem da nju iko može da oblati. Kada smo jednom raspravljali o tome, moj prijatelj Damir Bačac Beli reče, sasvim tačno: „Neću je ja ništa manje voleti zbog toga što negde nešto piše o njoj – što se meni možda ne sviđa.“

Fascinira, naravno, Iličeva precizna računica o tome koliko joj je kifli kupio. Kad čovek daje, obično daje da se ne zna. Ali kad god bih slušao da se neko izruguje tako pedantno vođenom knjigovodstvu kupljenih kifli, uvek bih se setio da joj ja nisam kupio nijednu.

21.

Izgledalo je kao da je 2008, uostalom (konačno!), godina *EKV-a*. Milanov rođendan, 21. septembra, obeležen je premijernim emitovanjem serije *EKV – Kao da je bilo nekad* na Radio Televiziji Srbije. Išao sam tog jutra u neku RTS-ovu emisiju da najavim seriju i gledali smo na drugom monitoru kako nad Milanovom porodičnom kućom u Makarskoj besni šumski požar. Bila je nedelja. Dva dana kasnije, u utorak, umrla je Sonja Savić.